

INSTITUCIJA OMBUDSPERSONA na KOSOVU

SPECIJALNI IZVEŠTAJ BR. 6

0

Usklađenosti sudske prakse u vezi određene kategorije slučajeva protiv osoba koje upotrebljavaju nevažeće vozačke dozvole izdate od strane vlasti Savezne Republike Jugoslavije sa međunarodnim priznatim standardima

upućen

**G. Harri Holkeriju
Specijalnom predstavniku Generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija**

Ombudsperson Kosova, u skladu sa članovima 1.1 i 4.1 UNMIK Uredbe br. 2000/38 o osnivanju Ombudsperson Institucije na Kosovu i pravila 22, stav 3 i 4 Pravila postupka Ombudsperson Institucije, dana 20. novembra 2003:

Predstavio sledeći izveštaj g. Harri Holkeriju, Specijalnom predstavniku Generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija, na osnovu značenja ovih odredbi:

OSNOVE ZA SPECIJALNI IZVEŠTAJ

1. Ovaj specijalni izveštaj zasnovan je na zahtevima predatih Ombudspersonu od strane osoba osuđenih za falsifikovanje zbog upotrebe nevažećih vozačkih dozvola izdatih od strane vlasti Savezne Republike Jugoslavije (u daljem tekstu SRJ) i na osnovu ostalih izvora informacija dostupnih Ombudsperson Instituciji.

POZADINA

2. Od juna 1999, Sekretarijat unutrašnjih poslova Savezne Repulike Jugoslavije, a koji se nalazio na Kosovu, više ne postoji. Međutim, mnoge kancelarije premestile su se u Srbiju, gde su nastavile sa izdavanjem određenih službenih dokumenata, uključujući i vozačke dozvole. Ti dokumenti koji imaju pečat SRJ nisu priznati od strane UNMIK-a i lokalnih vlasti na Kosovu. Marta 2003, Direktor Odeljenja pravde pri UNMIK-u, objavio je cirkular o valjanosti vozačkih dozvola izdatih od strane vlasti Savezne Republike Jugoslavije (br. 2003/1). U ovom cirkularu, UNMIK je između ostalog naglasio da će vozačke dozvole koje su izdate od strane vlasti SRJ posle juna 1999, biti važeće samo ako su izdate izvan teritorije Kosova. Vozačke dozvole koje su izdate od strane vlasti SRJ na teritoriji Kosova, a kojima je rok istekao posle 1. januara 1999, važile su do 31. marta 2003. Posle tog datuma, smatrane su nevažećim.
3. Brojne osobe čije su vozačke dozvole bile izdate od strane vlasti SRJ i Srbije i imale su pečat SRJ, došle su se žaliti Ombudspersonu zbog osuda za falsifikovanje, a na osnovu člana 203 Krivičnog zakona Socijalističke autonomne pokrajine Kosova. Te su se osobe žalile na navodni nedostatak pravnih osnova osude i raspravljali su da posedovanje nevažeće vozačke dozvole ne može da se poredi sa aktom falsifikovanja dokumenta, a na osnovu gore pomenutog člana 203.

PORICANJE

4. Ništa što sadrži ovaj specijalni izveštaj ne treba da se smatra da je Ombudsperson odustao od njegovog prava da istraži individualne žalbe koje navode kršenje ljudskih prava ili zloupotrebu vlasti s obzirom na pitanja koja se odnose na član 7 Evropske Konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljem tekstu Evropska Konvencija o ljudskim pravima). Ombudsperson zadržava sva prava da izvršava svoju nadležnost u vezi ovih ili sličnih pitanja koja se odnose na kategoriju slučajeva o kojima se radi u ovom izveštaju.

PODRUČJE IZVEŠTAJA

5. Osnovni osvrt ovog izveštaja odnosi se na to da li je praksa osuđivanja osoba za falsifikovanje, a koje poseduju nevažeće vozačke dozvole izdate od strane vlasti SRJ, usklađena sa relevantnim međunarodnim standardima ljudskih prava koji su ustanovljeni članom 7 Evropske Konvencije o ljudskim pravima.

RELEVANTNI INSTRUMENTI

6. Član 11 Rezolucije 1244 Saveta Bezbednosti Ujedinjenih Nacija (1999) (10. jun 1999) (u daljem tekstu S/RES/1244(1999)), u značajnom delu navodi:

'Savet bezbednosti...odlučuje da glavna odgovornost međunarodne civilne prisutnosti uključuje...zaštitu i unapređivanje ljudskih prava '

7. Član 1 UNMIK Uredbe br. 1999/1 o ovlašćenjima privremene administracije na Kosovu (25. jul 1999), u značajnom delu navodi:

1. Sva zakonodavna i izvršna vlast na Kosovu, uključujući upravljanje pravosuđem, poverena je UNMIK-u, a izvršava je Specijalni predstavnik Generalnog sekretara.

8. Relevantni zakoni koji su trenutno na snazi na Kosovu su:

- a) Krivični zakon Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosova (SFRJ službeni glasnik 011-25/77, 28. jun 1977) (u daljem tekstu "krivični zakon", u značajnom delu navodi:

Član 203

- 1) Ko napravi lažnu ili preinači pravu ispravu u nameri da se takva isprava upotrebi kao prava, ili ko lažnu ili preinačenu ispravu upotrebi kao pravu ili je nabavi radi upotrebe, kazniće se zatvorom do tri godine.

- b) Zakon o krivičnom postupku Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ službeni list 26/1986, 16. maj 1986) (u daljem tekstu ZKP), u značajnom delu navodi:

Glava 1: Osnovna načela

Član 1

Ovaj zakon utvrđuje pravila kojima se osigurava da niko nevin ne bude osuđen, a da se krivcu izrekne krivična sankcija pod uslovima koje predviđa krivični zakon i na osnovu zakonito sprovedenog postupka.
[...]

- c) Zakon o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima iz 1988, u prikladnom delu navodi:

Član 183

- 1) Dok upravlja vozilom, vozač mora posedovati važeću vozačku dozvolu, koju je na zahtev ovlašćenog lica obavezan da pokaže.
[...]

Član 230

Kaznom od 10.000 dinara koja se mora odmah platiti biće kažnjeni sledeći prestupi:

[...]

23) Ako vozač ne poseduje kod sebe odgovarajuću vozačku dozvolu, [...]

9. UNMIK Administrativno Uputstvo br. 2001/24 sa izmenama i dopunama Administrativnog Uputstva br. 1999/2 o sprovođenju UNMIK Uredbe br. 1999/4 o valuti dozvoljenoj za korišćenje na Kosovu, u značajnom delu navodi:

Specijalni Predstavnik Generalnog Sekretara,

[...]

U cilju postavljanja valute Euro za korišćenje na Kosovu za sve buđete, finansijsku evidenciju, račune i sva plaćanja, uključujući obavezna plaćanja,

Ovim daje sledeće Administrativno uputstvo:

[...]

Član 2

Obavezna uplata i administrativna taksa

2.1 U skladu sa članom 4.1 UNMIK Uredbe br. 1999/4, postavljena valuta koja se koristi za obavezne uplate je do i uključujući 28. februar Nemačka marka (DM) ili EURO a nakon toga može da se koristi samo EURO.

2.2 U skladu sa članom 4.2 UNMIK Uredbe br. 1999/4, administrativna taksa za osobu koja želi da obaveznu uplatu izvrši u dinarima biće (10%) od procenjene obavezne uplate.

2.3 Administrativne takse i obavezne uplate, ukoliko su plaćene u dinarima, se proračunavaju u skladu sa najskorijim kursom razmene određenog od strane Baknarskog i platnog rukovodstva Kosova.

[...]

10. Član 7 Evropske konvencije o ljudskim pravima, u značajnom delu navodi:

Niko se ne može smatrati krivim za krivično delo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vreme kada je izvršeno, nije predstavljalo krivično delo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu.

[...]

ANALIZE

Opšti pregled principa koji upravljaju principom *nullum crimen, nulla poena sine lege* po članu 7 Evropske Konvencije o ljudskim pravima

11. Ombudsperson smatra da ova materija iznosi pitanja po članu 7 stava 1 Evropske Konvencije o ljudskim pravima, koji u značajnom delu navodi:

Niko se ne može smatrati krivim za krivično delo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vreme kada je izvršeno, nije predstavljalo krivično delo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu.

12. Na osnovu sudske prakse, član 7 ostvaruje osnovni princip da samo zakon može odrediti zločin i odrediti kaznu (*nullum crimen, nullum poena sine lege*). Tu je uključen i princip da krivični zakon ne mora biti opširno protumačen na štetu okrivljenog, na primer po analogiji (vidi nedavne slučajeve, *Veeber protiv Estonije*, presuda od 21. januara 2003 i *E. K. protiv Turske*, presuda od 7. februara 2002, takođe pogledaj *S.W. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* i *C.R. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presude od 22. novembra 1995. i *Kokkinakis protiv Grčke*, presuda od 25. maja 1993). Umesto toga, to se mora tumačiti i primeniti na način obezbeđivanja efektivne zaštite protiv samovoljne optužbe, osude i kažnjavanja (vidi *Veeber protiv Estonije*, naveden prethodno).
13. Iz ovih principa proizilazi da krivična dela moraju biti jasno definisana zakonom, na način da svaka osoba razume ono što je napisano u zakonu, ali takođe, ako postoji potreba pomoći tumačenja istog od strane suda, o tome koja dela i greške ga čine krivičnim odgovornim (vidi *S.W. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, navedeno prethodno). Poznavanje zakona ovde takođe primenjuje kvalitativne zahteve kao što su razumevanje i predvidljivost (vidi *Tolstoy Miloslavsky protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 13. jula 1995).
14. U isto vreme, za svaku pravnu odredbu, bez obzira koliko je jasno napisana, neizbežno će biti potrebno i tumačenje suda. Tačke koje izazivaju sumnju trebaće uvek da se razjasne, a tumačenje zakona trebaće da se prilagodi promenljivim okolnostima. Zbog toga se član 7 ne može tumačiti da kao takav stavlja van zakona postepeno razjašnjenje pravila krivične odgovornosti putem sudskog tumačenja od slučaja do slučaja, a što je prvenstveno materija za procenu od strane domaćih sudova (vidi *Veeber protiv Estonije* navedeno gore). Ustvari, zadatak je suda da razmotri da li je takav razvoj tumačenje suda u skladu sa suštinom prekršaja i da opravdano može biti predviđen (vidi *S.W. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* naveden prethodno).

Da li je osuda falsifikovanja za posedovanje nevažećih vozačkih dozvola kompatibilna sa gornjim principima člana 7

15. Ako imamo na umu gore pomenutu sudsku praksu, Ombudsperson smatra da je bilo nemoguće da osobe na koje se ovo odnosi, predvide da će upotreba nevažećih vozačkih dozvola koje su izdate od strane vlasti SRJ, učiniti ih odgovornim zbog upotrebe falsifikovanih dokumenata, a po značenju člana 203 Krivičnog zakona.
16. U tom kontekstu, Ombudsperson primećuje da je Odeljenje pravde u cirkularu 2003/1 (vidi stav 2 prethodno) naveo da postoji osnovna razlika između nevažeće dozvole SRJ i falsifikovane dozvole SRJ. Navedeno je preciznije da je falsifikovani dokument taj koji lažno tvrdi da je izdat od strane tela koje je navedeno na dokumentu, ili da je bez sumnje izdat dokument koji je bio lažno promenjen bez pristanka vlasti za izdavanje dokumenata. Međutim, iako UNMIK smatra da su dozvole izdate od strane vlasti SRJ ili Srbije nevažeće, te dozvole nisu falsifikati. Odeljenje pravde je jasno navelo da je neprikladno optužiti ili osuditi bilo koju osobu zbog prekršaja po članu 203 zbog nabavljanja ili upotrebe takve dozvole. Ustvari osoba koja upravlja vozilom sa nevažećom dozvolom izdatom od strane vlasti SRJ je podložna optužbi od strane Suda za prekršaje zbog vožnje bez važeće dozvole i/ili zbog vožnje sa vozaškom dozvolom kojoj je istekao rok, a skladno Zakonu o bezbednosti u saobraćaju (vidi stav 8 c) prethodno). Odeljenje pravde je

u cirkularu upozorilo na to da svaki tužilac ili sudija koji pogreši u gore pomenutom kontekstu, bio bi podvrgnut disciplinskim sankcijama, uključujući otpuštanje.

17. Ombudsperson se slaže sa tumačenjem pravne situacije iznete u cirkularu. Zbog osnovne razlike između falsifikovanog dokumenta i nevažećeg dokumenta, primena člana 203 Krivičnog zakona u takvim slučajevima, razumljivo, ne može biti predviđena. Jasno je da se takvo tumačenje ne može smatrati kao neophodno ili razjašnjavajuće po značenju prethodno pomenute sudske prakse. Iz tog razloga osuda osoba na koje se ovo odnosi nije zasnovana po zakonu, nego na osnovu samovoljno rasprostranjenog, da se ne kaže apsurdnog tumačenja zakona. Ovo je očigledno suprotno principima člana 7 Evropske Konvencije o ljudskim pravima.

Zaključak

18. U svetlu gore navedenih razmatranja, Ombudsperson zaključuje da bilo koja osuda osobe za falsifikovanje koja poseduje nevažeće vozačke dozvole izdate od strane vlasti SRJ po članu 203 Krivičnog zakona, čini kršenje prava osoba po članu 7 Evropske Konvencije o ljudskim pravima.

PREPORUKE

19. Ombudsperson preporučuje da Specijalni predstavnik Generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija:
- treba najkasnije do 20. decembra 2003. obezbediti da se preduzmu svi dostupni i prikladni pravni lekovi za ponovno uspostavljanje vladavine prava u kategoriji slučajeva o kojima se govorilo u ovom izveštaju;
 - treba da po dobijanju ovog izveštaja, izveštaj podeli putem svih prikladnih kanala svim sudovima, kancelarijama javnog tužilaštva i vlastima policije Kosova;
 - treba da najkasnije do 10. januara 2004. obavesti Ombudspersona o bilo kojim akcijama preduzetim kao odgovor na ovaj izveštaj u skladu sa članom 4.9 UNMIK Uredbe 2000/38 o osnivanju Ombudsperson Institucije na Kosovu.

Marek Antoni Nowicki
Ombudsperson